

РЕАЛІЗАЦІЯ СИСТЕМНОГО ПІДХОДУ ДО ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ В РОБОТІ ГІМНАЗІЇ ЗА КОНЦЕПЦІЄЮ ШКОЛИ УСПІХУ

У статті ґрунтовно проаналізовано досвід системної організації навчально-виховного процесу на засадах акмеозорієнтованого розвитку гімназиста, його підготовки до професійного життя. Означений досвід є інноваційною реалізацією авторської концепції Школи успіху, виконаної у традиціях гуманістичної педагогіки.

Ключові слова: акмеологія, педагогічне моделювання, системний підхід, Школа успіху.

В статті основательно проанализирован опыт системной организации учебно-воспитательного процесса на основе акмеориентированного развития гимназиста, его подготовки к профессиональной жизни. Указанный опыт является инновационной реализацией авторской концепции Школы успеха, выполненной в традициях гуманистической педагогики.

Ключевые слова: акмеология, педагогическое моделирование, системный подход, Школа успеха.

The article analyzes the experience thoroughly systematic organization of educational process on the basis of akmeozorientovanoho schoolboy, his preparation for professional life. This experience is an innovative implementation of the author's conception of the School Success, made in the tradition of humanistic pedagogy.

Key words: acmeology, teacher modeling, system approach, school success

Розбудова України як демократичної європейської держави, модернізація національної системи підносять у ранг пріоритетних проблему формування ідеалу людини в сучасному глобалізованому суспільстві.

З одного боку, ця людина повинна бути готовою до виживання в будь-яких соціальних ситуаціях, тобто оптимістичною, спрямованою на успіх, конкурентоспроможною, самодостатньою, переможцем; а з іншого, – патріотично відповідальною, високодуховною, спроможною протистояти натиску споживацької ідеології, конформізму та знеособленню.

Зовнішній прагматичний успіх людини залишиться ефемерним, якщо його не підкріпити відчуттям радості від зробленого, усвідомленням корисності своїх справ для інших людей і суспільства, внутрішньою гармонією із собою та Богом.

Основи педагогіки успіху у вітчизняній науці заклад К. Ушинський, який з цього приводу зазначав: «Тільки успіх підтримує інтерес учня до навчання. А інтерес до навчання з'являється тільки тоді, коли є натхнення, народжене успіхом в оволодінні знаннями» [3].

Основоположник гуманістичної психології У. Глассер [5] висловлював упевненість, що успіх має бути доступним кожній дитині, а в розробленій А. Маслоу [6] ієрархії людських потреб найвище місце відводиться прагненню до самоактуалізації й успіху. Найяскравіше ідеї педагогіки успіху знайшли своє втілення в практиці роботи Школи успіху і радості С. Френе [4] та Школи життя Ш. Амонашвілі [1]. Ці ідеї апробуються і розвиваються на основі перспективних засад нової в сучасній українській освіті педагогічної науки – **акмеології**.

Відповідно до розробленої Концепції розвитку Тернопільської Української гімназії імені І. Франка на основі акмеологічного підходу до креативної самореалізації учнів і педагогів Школа успіху – це сучасний навчальний заклад, в якому цілеспрямовано організована взаємодія суб'єктів навчально-виховного процесу допомагає досягти значних результатів в усіх сферах діяльності та в якому кожен відчувається щасливим і здатним приносити щастя іншим [2].

В основу концепції Школи успіху покладено багатолітній досвід нашої гімназії, започаткований у 1898 році. Її прославили Патріарх Йосиф Сліпий, фізик Олександр Смакула, режисер-реформатор Лесь Курбас, письменники В. Гжицький, Р. Заводович і П. Тимочко, біохімік С. Гжицький, актор М. Крушельницький, громадський діяч Я. Стецько та багато інших.

Серед вихованців СШ № 1, яка була певний час правонаступницею гімназії, – 15 докторів і понад 60 кандидатів наук у різних галузях, відомі політики і діячі культури, менеджери, правники, лікарі, педагоги.

Мету розвитку гімназії вбачаємо у визначенні шляхів досягнення особистісного акме в духовно-катарсичному поступі кожного суб'єкта навчально-виховного процесу. Реалізацію концепції здійснюємо на основі системного акмеологічного підходу до розвитку особистості гімназиста (*див. рис. 1*).

Рис. 1. Модель розвитку Тернопільської Української гімназії імені І. Франка як Школи успіху

По-перше, **Школа успіху** – це акмеозорієнтоване освітнє середовище гімназії, однією з найважливіших ознак якого вчені визначають фізичне оточення. Дирекції та педагогічному колективу гімназії ідею «інтер'єру успіху» вдалося втілити у дизайнерському оновленні приміщення закладу. А це і Галерея успіху, де розміщено світлини педагогів та учнів, лауреатів іменних нагород, дипломи та кубки, які засвідчують досягнення навчального закладу, колективні та персональні виставки живописних і графічних робіт гімназистів, презентаційні колажі кожного класу, кубки з афоризмами – міні-алгоритмами досягнення успіху; і Музей гімназії, який демонструє наочні розповіді про успіхи видатних попередників кількох поколінь; і експозиційний комплекс, присвячений Іванові Франку, чиє ім'я носить гімназія, а життя і діяльність є взірцем для наслідування молодими.

Для самореалізації гімназистів – сучасні кабінети європейського зразка, обладнані майже півсотнею комп'ютерів, 60 планшетами, 19 проекторами, 8 мультимедійними дошками; для стимулювання дослідницької діяльності гімназистів, їх взаємонавчання – лабораторія «Архімед», кабінети ОНД та інтерактивного навчання.

По-друге, **Школа успіху** – це школа здорового інтелектуала. Загальновизнаним є факт, що успішною може бути тільки здорова людина, якщо розуміти здоров'я як комплекс фізичних, психічних, соціальних та духовних якостей.

Колектив гімназії працює над створенням сприятливих умов навчання та спілкування:

- відсутність стресових ситуацій, адекватність вимог методик навчання та виховання, запобігання перевантаженню;

- оптимальна організація навчального процесу відповідно до вікових, статевих, індивідуальних особливостей та санітарно-гігієнічних норм (дотримання світлового і теплового режимів);

- повноцінний та раціонально організований руховий режим.

Комплекс здоров'язбережувальних заходів планується і реалізується через гімназійні проекти «Твоє здоров'я – твій скарб» та «Соціально-психологічний супровід».

По-третє, **Школа успіху** – це школа безпеки. Відчуття успіху в дитини нерозривно пов'язане із відчуттям безпеки та захищеності. Реалізуючи цільовий гімназійний проект «Захист дитини», ми намагаємося створити систему правової освіти та захисту учнів. Цьому підпорядковано роботу Ради профілактики, правоосвітні заходи, зокрема Тижні правових знань та Тижні толерантності; бесіди з учнями, батьки яких перебувають за кордоном; ділова гра «Підтримка самовираження учня»; години спілкування «Відповідальність за власні вчинки»; Дні довіри, які передбачають зустрічі із працівниками правових органів, соціальних служб; тренінги «Правила безпечного спілкування», «Я і мої права»; батьківський лекторій «Як запобігти інтелектуальному насильству», «Проблема експлуатації обдарованості та шляхи її розв'язання».

По-четверте, **Школа успіху** є школою оптимальної організації освітнього процесу. У гімназії розроблено покрокову модель (див. рис. 2) акмеозорієнтованого особистісного розвитку гімназистів відповідно до років їх навчання, тобто своєрідний алгоритм шляху учнівського та педагогічного колективів до успіху випускників.

Рис. 2. Покрокова модель досягнення акмеосупіху

Відповідно до цієї моделі пріоритетом роботи з учнями 1(5) класу гімназії є виявлення та актуалізація їх особистісного досвіду та творчого потенціалу. На другому етапі педагогісти стимулюють самопізнання учнів і формування адекватної самооцінки, на третьому – предметом загального учнівсько-вчительського зацікавлення стає каталізація пізнавальної та життєвої активності у досягненні ситуативних успіхів. Учні 4-х класів приходять до усвідомлення власного креативного потенціалу та формування індивідуальної траєкторії досягнення успіху. Гімназисти-п'ятикласники виходять на самоствердження в успішності власної пізнавально-перетворювальної діяльності, а шестикласниками здійснюється пошук індивідуальних шляхів самореалізації, формується активна життєва позиція задля переживання на завершення навчання **катарсису** від досягнення особистісного акме.

У гімназії створено акмеозорієнтовану модель організації навчально-виховного процесу. Її реалізуємо через профілізацію навчання, особистісно зорієнтований розклад, курси за вибором і факультативи, діагностику освітніх зошитів, гурткову роботу, самовираження в конкурсах та заходах, науково-дослідницьку роботу, інноваційні технології, атмосферу конструктивної конкуренції, громадську активність.

Розуміємо Школу успіху і як заклад ерудита і дослідника, зокрема, створено клуб інтелектуальних ігор, в якому розвивають свої знання 125 гімназистів.

Понад 20 років функціонує наукове товариство «До глибин», яке формує навички інтелектуальної праці гімназистів, забезпечує умови для їх креативної самореалізації в різних галузях пошукової, дослідницької та винахідницької діяльності, торує шлях до першого наукового Акме.

Кожен п'ятий гімназист щороку стає переможцем міського етапу предметних учнівських олімпіад,

а кожен четвертий – обласного етапу конкурсу-захисту науково-дослідницьких робіт. За час діяльності наукового товариства дослідницької роботи захистили понад півтори тисячі гімназистів. Учні, які досягли значних успіхів у науково-дослідницькій діяльності, було нагороджено обласними преміями імені Б. Лепкого, С. Рудницького, І. Горбачевського, О. Барвінського, І. Пулюя, О. Смакули, З. Кузеля, М. Чайківського, І. Климишина, а також стипендіями Кабінету Міністрів та Президента України.

Школа успіху – це школа задоволення пізнавально-творчих інтересів гімназистів. Для розвитку творчої, художньо-естетичної, спортивної обдарованості у закладі функціонує широка мережа гуртків та клубів, а саме: зразковий хоровий колектив «Гармонія», зразковий інструментальний ансамбль «Сто сопілок». Маємо вагомі результати ефективної організації гурткової роботи: щорічно колективи художньої самодіяльності стають переможцями фестивалю «Таланти твої, Україно» в різних номінаціях, міських конкурсів стрілецької, повстанської та духовної пісні, конкурсів художнього читання, міських та обласних конкурсів малюнків «Молодь обирає здоров'я», «Податки очима дітей», «Знай і люби свій край», «Європа очима дітей», «Зробимо життя безпечним», «Щаслива дитина – багатство України», міських конкурсів «Час професіонала», «Майбутній бізнесмен Тернопілля», «Новорічно-різдвяний подарунок», «Краса в довіллі», фотоконкурсів, туристичних змагань «Золота осінь», на кубок М. Дьомочко, військово-патріотичних ігор «Джура», «Сокіл», «Козацькі забави».

У гімназії працює Школа писанкарства. Шанування українських традицій та звичаїв розвиває відповідні духовні та моральні якості учнів, формує мотивацію до наслідування успішної діяльності їх попередників. Як підсумок – організуємо виставку

дитячих робіт. Традиційно проводиться першість гімназії з ігор «Квартет», «Диво-шашки», «Біла тура».

Гімназія – це школа громадської активності.

Лідерську успішність гімназистів розвиваємо у різних формах громадської активності.

У закладі функціонує цікава двоступенева система учнівського самоврядування: товариство «Первоцвіт», що об'єднує найактивніших учнів 1(5)-4(8)-х класів і парламент «Громада», в якому задіяні учні (5(9)-7(11)-х класів).

Проектом «Учнівське самоврядування» передбачено формування організаторських здібностей гімназистів, умінь і навичок співпраці на основі принципів демократизму, відповідальності за доручену справу.

Серед найцікавіших колективних творчих справ «Первоцвіту» – презентації «У нас в гостях пластилини», конкурс проєктів «Школа майбутнього», творче панно «Щоб у кожній хаті сонечко світило».

Для навчання лідерів досвідченіші гімназисти використовують дерево рішень «Ми прогнозуємо своє завтра», ділові ігри «Знаю. Навчу. Допоможу», «Як повести за собою», презентації «Твої успіхи, лідере».

Вважаємо, що **Школа успіху – це школа виховання на гімназійних традиціях та взірцях.**

Зважаючи на те, що Тернопільська Українська гімназія імені І. Франка славиться вже більше ніж столітньою історією, в рамках проєкту «Гімназійні традиції» плекаємо успішну людину нового покоління на життєвих взірцях її випускників та талановитих педагогів як наріжної частини національно-патріотичного та духовного становлення.

Усвідомити себе спадкоємцями славного родо-воду гімназистів сучасним учням допомагають Дні відродження гімназії, посвята в гімназисти, захід «Його ім'я носить гімназія», робота Музею гімназії «Витоки», фестиваль «Таланти твої, гімназіє», вечір зустрічі із випускниками, виховно-вишкільна мандрівка «Стежками УПА».

Важливу роль у реалізації Концепції відіграє формування якісного не тільки за формальними показниками педагогічного колективу – творчо згуртованого, ініціативного, спрямованого на перспективу.

Отже, на нашу думку, **Школа успіху – це і заклад ефективної кадрової політики, і творчого становлення педагога.**

Понад 40 % учителів мають педагогічні звання «учитель-методист» і «старший учитель», а 82 % є «спеціалістами вищої категорії». У гімназії працюють і кандидат педагогічних наук, два заслужені вчителі України, педагоги, нагороджені медалями А. Макаренка, нагрудними знаками «Софія Русова», Почесними грамотами Міністерства освіти і науки України.

Особливу увагу акцентовано на підвищення інформаційної складової професійної компетентності педпрацівників, які постійно використовують на уроках ІКТ, маючи для того належну матеріальну базу.

Учителі гімназії беруть активну участь у розробці підручників та навчальних посібників, рекомендованих МОН України, з геометрії, англійської мови, музичного мистецтва, основ християнської етики. Впродовж останніх п'яти років учителями гімназії підготовлено більше 130 методичних посібників та фахових публікацій.

Педагогами гімназії налагоджено продуктивну співпрацю з Інститутом обдарованої дитини НАПН

України. На базі нашого навчального закладу упродовж останніх років проведено дві науково-практичні конференції з теми «Проектування розвитку та психолого-педагогічного супроводу обдарованої особистості». У збірниках за матеріалами цих конференцій публікувалися статті 10 педагогів нашого закладу. Крім того, в гімназії впродовж 7 років упроваджується технологія проектування особистісного розвитку учня, розроблена кандидатом педагогічних наук В. О. Киричуком.

Системному підходу до формування професійної компетентності вчителя сприяють розроблені дирекцією і колективом «Я-концепція успішного вчителя», покроковий алгоритм реалізації концепції, векторна модель аналізу уроку успіху, вся структура науково-методичної роботи.

Творчий потенціал педагогів отримує свій розвиток у діяльності ініціативних груп «Соціум», «Пізнання», «Інновація», які розробляють проєктне планування за програмою В. О. Киричука, координують його виконання.

Специфічним результатом системної роботи є формування команди одноступів, спрямованої на успіх.

Дирекція закладу докладає достатньо зусиль для створення соціокультурного середовища спілкування гімназійної спільноти, а саме: організовує зустрічі з духовними авторитетами, священнослужителями, депутатами, сприяє відвідуванню учнями концертних програм, проведенню бенефісів, екскурсій, шоу тощо.

Традицією стало проведення щорічного свята «Сходження на зоряний Олімп», на якому вшановуємо преміями найбільш успішних гімназистів і педагогів. Встановлено іменні премії від випускників та працівників гімназії.

У гімназії як школі прогресивних PR-технологій, заснованих на сучасних досягненнях іміджології та маркетингу, батьківська громадськість стає активним співавтором колективних творчих справ закладу, волонтерського руху, науково-дослідницької роботи, творення нових гімназійних традицій.

У рамках маркетингового менеджменту цілеспрямовано формуємо позитивний імідж гімназії, основними носіями якого є власна символіка, гімн, створений учителем музики на слова І. Франка, прапор, емблема, гімназійний однострій. Змістове насичення цікавою і корисною інформацією про альма-матер мають часопис «Животоки», учнівські газети «Креативний погляд», «Vita nostra», радіо, гімназійний щоденник і зошити, календарі, сайт, день відкритих дверей.

Тож три роки поспіль Тернопільську Українську гімназію імені І. Франка було визнано переможцем у номінації «Найперспективніший і найпопулярніший заклад м. Тернополя», а у 2016 році досвід роботи колективу в Школі успіху як переможця Всеукраїнського конкурсу «Школа XXI століття» представлено на сторінках часопису «Директор школи».

Водночас усвідомлюємо, що зроблено лише перші кроки на шляху до успішного старту активного громадянина конкурентоспроможної Вітчизни у європейському колі народів.

Успішний учень в успішній школі – успішне майбутнє успішної України!

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Амонашвілі Ш. Д. Школа життя / Ш. Д. Амонашвілі. – Хмельницький : ХОІППО, 2010. – 48 с.
2. Концепція розвитку Тернопільської Української гімназії імені І. Франка на основі акмеологічного підходу до креативної самореалізації учнів і педагогів // Програма розвитку Тернопільської Української гімназії імені І. Франка на період 2016-2020 рр. / за ред. А. Крижанівського, М. Нової. – Тернопіль : ТУГ, 2015. – С. 3.
3. Ушинський К. Д. Людина як предмет виховання: досвід педагогічної антропології : в 2 т. / К. Д. Ушинський. – Х. : Портфоліо, 2010.
4. Чепіль М. М. Педагогічні технології / М. М. Чепіль, З. Н. Дудник. – К. : Академвидав, 2012. – 224 с.
5. Glasser W. School without Failure / W. Glasser. – NY, 1987. – 360 p.
6. Maslow A. Motivation and Personality / A. Maslow – NY, 1987. – 326 p.

Дата надходження до редакції: 03.01.2017 р.

УДК 37.013:37.014.24:371

Зоя МАКАРЧУК,
директор Рівненської гуманітарної гімназії

ІННОВАЦІЙНІ ПРІОРИТЕТИ ДІЯЛЬНОСТІ СУЧАСНОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

У статті розкрито концептуальні ідеї реалізації досвіду євроінтеграційних процесів у навчальному закладі та використання інноваційного потенціалу гімназії для розвитку і виховання особистості.

Ключові слова: освітня євроінтеграція, інноваційна особистість, цільові програми, структурування процесів, конкурентоздатність гімназії.

В статье раскрыты концептуальные идеи реализации опыта евроинтеграционных процессов в учебном заведении и использования инновационного потенциала гимназии для развития и воспитания личности.

Ключевые слова: образовательная евроинтеграция, инновационная личность, целевые программы, структурирование процессов, конкурентоспособность гимназии.

The article deals with the conceptual ideas of the European integration process and the realization of its experience in the educational establishment. It also describes the possibilities of the usage of innovative potential of the gymnasium for the students' development and bringing up.

Key words: educational European integration, innovative personality, targeted programmes, structuring processes, the competitiveness of the gymnasium.

Постановка проблеми. Глобальні інтеграційні процеси сучасного світу – це об'єктивна тенденція розвитку всіх сфер суспільного життя. Вони не лише охопили суспільне виробництво, культуру, духовну, освітню та наукову сфери, а й стали визначальними факторами формування способу та якості життя в усьому світі, вплинули на реформування освіти в Україні на основі європейського і світового досвіду.

У нових умовах європейської інтеграції колективом Рівненської гуманітарної гімназії було проаналізовано об'єднавчі процеси у сфері освіти, розкрито сутність формування єдиних правил організації освітнього простору в об'єднаній Європі, актуалізовано потреби в інтеграції освітніх послуг у Європейському просторі, визначено періоди розвитку процесу євроінтеграції освітнього середовища.

Аналіз наукових досліджень і публікацій. Політико-правові та організаційні аспекти такого руху на європейському континенті впродовж останніх десятиліть закріплено в документах Ради Європи та Європейського Союзу, Лісабонській Конвенції (1997), Спільній декларації міністрів освіти Європи (1999), Загальноєвропейських рекомендаціях з мовної освіти (Страсбург, 2002) та ін. У побудові європейського простору значною є роль недержавних європейських структур, зокрема Парламентської асамблеї Ради Європи, Організації економічного співробітництва і розвитку та ін.